

SJEĆANJE NA DON MLADENA ALAJBEGA

U povodu 25. obljetnice smrti

Josip Posedel

Don Živan Bezić objavio je 1974. godine knjigu *Don Mladen Alajbeg — život i djelo*, u kojoj je svestrano osvijetlio ličnost don Mladena. U poglavlju o don Mladenu vjeroučitelju piše: »Sretni su bili oni daci kojima je don Mladen bio ne samo profesor, već i razrednik. U tom slučaju su se osjećali potpuno 'sigurnim', jer je don Mladenova komanda bila i blaga i alergična na školske kazne. Njegovi učenici su znali da se nalaze pod posebnom zaštitom, pošto ostali kolege profesori nisu mogli Alajbegu ništa odbiti, kad je nešto kod njih molio.«

Imao sam sreću pripadati razredu kojemu je don Mladen bio razrednik od četvrtog do osmog razreda (IV. B — VIII. B od šk. god. 1936/37—1940/41). Kao profesor i kao razrednik pokazao je sve osobine pravog pedagoga, tako da smo u njemu imali oca i savjetnika, i starijeg prijatelja. Njegovi satovi vjeronauka bili su daleko od suhoparnog dociranja, na njima nije bilo pozivanja na odgovornost i kažnjavanja onih koji su neopravdano izostali s nedjeljne mise. Shvaćao je naše mladenačke nestašluke i hirove te je humano i prijateljski postupao prema svima u razredu u kojem je onda bilo i raznih političkih opredjeljenja i svjetonazora.

Don Mladen nas je na svojim satovima i prigodnim posjetima i izletima upoznao s najznačajnijim spomenicima bogate kulturne prošlosti našeg grada i šire okolice: s Dioklecijanovom palačom, splitskom katedralom i njenim umjetninama, samostanom u Poljudu, starom Salonom i spomenicima Trogira. Posebno se sjećam da nas je kao maturante odveo na izložbu Emanuela Vidovića. Uvjeren sam da su mnogi od nas koji smo krenuli putem humanističkih znanosti prvi poticaj za to dobili zahvaljujući don Mladenu.

Naš razred VIII. B poslije rata dva puta je s don Mladenom slavio obljetnicu mature, i to 1951. i 1961. godine. To su bili nezaboravni susreti s kolegama i našim dragim razrednikom. Na žalost, 1981. na proslavi 40. godišnjice ispita zrelosti (30. godišnjicu nismo slavili) don Mladen nije bio s nama; sjetili smo se dragog razrednika u prigodnom programu u razredu, posjetili i okitili njegov grob u Trogiru i bili na misi koju je za dušu razrednika i pokojnih kolega imao njegov dugogodišnji suradnik don Srećko Vuković.

U povodu 25. obljetnice njegove smrti obavljeno je svečano euharistijsko slavlje u splitskoj prvostolnici, koje je predvodio splitski nadbiskup msgr. Ante Jurić, i komemoracija na grobu u Trogiru s mostarskim biskupom msgr. Pavlom Žanićem na čelu.

Donosimo ovdje don Mladenovu *prigodnu riječ* prilikom 20. obljetnice našega ispita zrelosti.

PRIGODNA RIJEČ

povodom 20. obljetnice ispita zrelosti VIII. B splitske Klasične gimnazije (1941.—1961.)

Mladen Alajbeg

Dvađeset godina je prošlo od onoga dana, kad ste napustili ovu zgradu, ove klupe, ovaj razred...

Kod drugih prije vas to je bilo skopčano s lijepim uspomenama, dragim doživljajima. Matura uvijek nosi ispred sebe strah, napor, intenzivniji rad, a

iza sebe ostavlja radost, veselje, prvi veći uspjeh u životu. Kod vas je to skopčano s bolnom uspomenom, jer je malo dana prije toga tuđin ušao u naš grad, gazio našu slobodu i počeo pomalo stavljati lance.

Kad su Nijemci osvojili Elsas i Lorenu g. 1870, osvanule su i nove geografske karte, na kojima su bile i nove granice. Učitelj izvede pred kartu đaka i upita ga: OÙ est la France? (Gdje je Francuska?) — Mali stavi ruku na srce i reče: Voici la France! (Evo Francuske!)... Tako smo i mi pohranili u svoje srce sve, što nam je bilo najdraže: slobodu i domovinu.

Za te dragocijenosti trebalo se boriti. Osam vaših drugova dalo je živote — dakle najviše, što čovjek može dati. Jutros smo se sjetili njih u crkvi, pomolili se za pokoj njihovih duša — namijenili svetu misu za sreću živih i pokoj mrtvih. Još jednom neka im je slava! A vi, koji ste preživjeli teške dane rata i revolucije, evo po drugi put se sastajemo, da pružite ruku jedan drugomu, da se zagledate u oči i upitate: Što je s tobom?... Stari su rekli: Amor tendit ad unionem (Ljubav teži k jedinstvu). Ljubav čezne za sjedinjenjem onih, koji se izmjenično ljube. Ljubav, drugarska ljubav iz srednje škole, ona vas je jutros okupila — amor tendit ad unionem.

Škola, koja vas je odgojila, bila je klasična humanistička gimnazija. Čitava evropska kultura logično se i organski razvila od stare kulture Grka i Rimljana. Kršćanstvo je tu kulturu postavilo kao zlatnu jabuku uz kolijevku nove Evrope, koja je nastajala na teritoriju propalog rimskog carstva. Humanizam i renesansa nadahnjivali su se antikom u književnosti i umjetnosti; a novi vijek proširio je doduše znatno obujam i sadržaj kulturnih nastojanja, ali je uza sve to vazda bio svjestan, da radi na temeljima, koje je postavio klasicizam i ponosio se tim tisućljetnim kontinuitetom.

I tako je još i danas u sredini svih manifestacija našeg kulturnog života duh stare klasične kulture, grčke i rimske. Bez poznavanja grčke i rimske povijesti ne možeš ni govoriti u inteligentnijem društvu, jer bi potpuno nedostajao ključ za porijeklo gotovo svih naših današnjih kulturnih institucija — od općine i suda, odvjetničkog zvanja i parlamenta, pa do govorništva, slikarstva, pjesništva i graditeljstva.

Filozofije i njezine povijesti nema bez Sokrata, Platona, Aristotela. U matematici i fizici odmah susrećeš Pitagoru i Arhimeda. Pjesme ne možeš pjevati bez poznavanja metrike i ritma, kao što ne možeš napisati ni drame bez oslona na grčku dramsku tehniku. Jus, ratno umijeće i politiku najprije su i najbolje sistematizirali Rimljani.

U povijesti umjetnosti moraš započeti od rimske bazilike i grčkog amfiteatra. Studiraš li govorništvo, dat će ti u ruke Demostena i Cicerona. Gotovo sva naučna literatura od 18. stoljeća napisana je latinski. I internacionalni izrazi i stručna terminologija i pregnante sentencije — uvijek su ili grčke ili latinske. Iz klasicizma rodila se doslovno sva naša kultura i klasični genij još i danas je prožimlje.

U zgradi stare gimnazije u Nodilovoj ulici stajao je natpis: — Haec studia adulescentiam alunt. Eto, tom hranom ste se hranili 8 godina. Nova vremena stavljaju i nove zahtjeve, pa i u pitanju školstva i naobrazbe. Ali u najkulturnijim zemljama svijeta odlučno je premoćan klasični smjer — pa makar i nešto modificiran. Ljudi ne žele okretati leđa onome što ih je učinilo velikima. Oni čuvaju i traže kontinuitet i spontan razvitak u kulturi. Očigledne su objektivne prednosti klasične škole.

Ljudi visoke inteligencije i duha dobro vide, da narodi ne žive samo od novaca i strojeva, već još više od ideja uma i srca. Od daleka pogleda, jasna mišljenja, snažne intuicije, plemenita odgoja. To je temelj i tehničari, i trgovini, i industriji. U vodećim životnim zvanjima uvijek su najjači ljudi humanističke naobrazbe. Naobrazba, koja se ne zadovoljava samo gomilanjem predodžaba o svemu i svačemu nego pazi u prvom redu, da čovjeka nauči jasno misliti i samostalno nastupati.

Nahranjeni tom hranom, napojeni idealima kalokagatije, stupili ste u život. Svako desetljeće u čovječjem životu ima neku karakteristiku, koja ga označava. *Prvo* desetljeće je osnovna škola sa svom onom ljepotom i blaženstvom što nosi to dječje doba, ali nismo toga svjesni. *Drugo* desetljeće jest srednja škola sa svojim problemima, ali i sa svojim ljepotama i čarima. *Treće* desetljeće jest izbor zvanja, sveučilište, diploma, i prvi koraci u zvanju — kod nekih ženidba i onaj veliki dan, kad čuješ u kući riječ: tata. *Četvrto* desetljeće jest uspon i afirmacija u položaju i radu, jesu brige i slasti muža i oca, jest prilična visina, s koje se dosta bistro i kritički gleda na prošlost i bez iluzija na budućnost. U toj dobi ste vi, dragi prijatelji! Život vas je porazbacao na sve strane, čak i na razne kontinente.

Sada ćemo napraviti ne autokritiku, nego — nazovimo — autokonfesiju, da u ovoj prigodi doznamo jedan za drugoga, što je i kako je. (O plaći i imanju nema govora!) Pa da podijelimo i radost i žalost međusobno po onoj: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus* (Radovati se sradosnima, tugovati s žalosnima).

Ja vas od svega srca pozdravljam — i kao razrednik i kao vjeroučitelj. Ne vjerujem da sam mnogo u gimnaziji dao za um, ali sam vam dao srce za srce. Kad budem na drugom svijetu pitan: što si radio na zemlji? — odgovorit ću: Volio sam VIII. B. Vjerujem da ću čuti riječi: *Remittuntur tibi peccata multa, quia dilexisti multum*. (Oproštaju ti se mnogi grijesi, jer si ljubio mnogo). Sretan Vam bio vaš jubilej!

RAZGOVOR O UMJETNOSTI I ČOVJEKU

Petar Zdravko Blajić — Ljubo Stipišić

U proljeće ove godine (1989) u Splitu je u vlastitoj nakladi skladatelj i... Ljubo Stipišić Delmata objavio u debeloj knjizi enciklopedijskog formata dio svoga skladateljskog opusa (zborne skladbe a cappella) naslovivši ga *Delmatiana*. Knjiga je, osobito u svom uvodnom dijelu, uzor grafičke tehnike. U tom uvodnom dijelu koji je literarno i likovno kolažno složen doneseni su brojni raniji i noviji (prigodni) izničaji o autorovu životu i mnogostrukom, osobito glazbenom, djelovanju.

Stipišić je vrlo zanimljiva osobnost. U prigodi izlaska *Delmatike* poveo sam (kao jedan od bogato zastupljenih autora kolažnog uvoda) razgovor o djelu, odnosno o Stipišićevu poimanju života, osobito umjetnosti i u njoj na poseban način glazbe. Stipišićevi odgovori (više monolozii) svojevrsna su filozofija i teologija o glazbenoj umjetnosti s kojom se u cjelini ili djelovima možemo ali ne moramo složiti.

P. Z. B.: Ljubo, što je to *Delmatiana*?

Stipišić: Djelo *Delmatiana* je jedan insert mojih glazbenih djelovanja. Ako bih skladateljski opus, etnomuzikološki, lingvistički, kao i prikupljenih dvadeset tisuća čakavskih poslovice, tisuću starih ljekarija, stotine glagoljaških napjeva uz tisuću svjetovnih napjeva, k tome čakavski rječnik, te pribrojio opis zaboravljenih zanata, običaja, legendi itd. onda bi se ubuduće neminovno trebalo iznaći snage da mi pripomognu ovaj trud, doista u puku zapisan, za dobro naroda sačuvati i narodu povratiti.